

Ajalehes Vaba Maa 1920 postuumselt avaldatud August Nigoli (1877–1918) viimane kiri Eesti ajalehtedele, mis oli saadetud 1918. aasta suvel tema Venemaa-reisilt, umbes kuu aega enne tema mõrvamist Permisis. Kirjast saab aimu, kuidas algas pastor Nigoli teekond läbi äsja bolševistlikuks saanud Venemaa. Pastor August Nigol. Tema visioon eesti asunduste ühendamise ja korraldamise kohta, asunduste nõukogu ja asunduste kapitali loomine. Nigoli viimase Venemaa reisi algus: lahkumine Soomest, liikumine Tallinnast Tartusse ja sealt Pihkvasse, siis Peterburisse. Teel talle tehtud takistused. Vologda. Jaroslavli kubermang: Ljubimi (Ljubini) maakond: Pretšistoje ja Skalino eesti asundus ja sealsed olud. Eesti asundus Jaroslavli kubermangu Danilovi maakonnas. Venelaste kadetus ja viha eesti asunike töökuse vastu. Vologda kubermang: Vologda maakond: Norobovo (Norbowa) vald: eesti asundused: Kurjakino (Kuräkino; 20 peret) ja Korzilka (Korsilka; 12 peret). Taas venelaste kadetus ja kiusamine. Toimetuse märkus pastor Nigoli mõrvamise kohta eesti enamlaste poolt. Digiteeris A. Aule, kirjawiis muutmata. Aitäh viite eest hr. Vambola Rollile.

Waba Maa (nr. 102), 8. mai 1920, lk. 5

Töö välises Eestis 1918.)*

Et tööd 320 Eesti asunduses, välises Eestis, liig palju, ja suwekuudest mitte küllalt ei saa, olen asunikude soovil ja nende palve peale otsustanud kõik muu töö jätta ja ainult välise Eesti jaoks jääda. Tööpõld on tõesti suur ja lai. Tarwis on laiali pillutatud Eesti asunduste wahale midagi ühist luua, neid koondada, keskkorraldust luua, asunikud ringkondadeks jagada, igale ringkonnale oma büroo või walitsus ja kongressid või parlament luua ja kõikide asunduste jaoks „Asunduste nõukogu”, kuhu iga ringkond omad asemikud saadaks.

Eesti asundused tuleks Eesti kogudusteks ühendada ja välise Eesti jaoks oma kirikline walitsus ja korraldus luua.

Meie võime ka kõige sõbralisemas wahekorras olla sakstega ja teistega, kuid Eesti asundused 39 wõõra koguduse alla jätta, kus hulk õpetajaid Eesti keelt ei mõista ja paljud puudulikult — see ei ole õige ja ei rahulda kuidagi usulisi tarwidusi.

Kui kodumaal oma kirikuwalitsus saab loodud, tuleks ka asunduste kogudused sellega ühendada. Siis on tarwis igale asundusele ehitada oma koolimaja, suurematele asundustele rahwamaja, laulukoorid, pasunakoovid, raamatukogud luua, rändajad kooliõpetajad väiksemate asunduste jaoks ametisse pan-

* Käesolew kirjatükk saadeti 1918. a. suwel kadunud A. Nigoli poolt Peeterburi „Eesti Päewalehele” awaldamiseks. Et aga nimetatud leht enamlaste poolt kinni pandi, jäi kiri awaldamata. „Waba Maa” peatoimetaja, kes tol korral „Eesti Päewalehe” peatoimetajaks oli, leidis praeguse artikli oma paberite hulgas Peeterburis.

na, kes oma kooli ei jõua üleval pidada; siis naisinstruktorid majapidamise ja käsitöö jaoks tööle panna, ja kui võimalik — siis ka mõned põllutöö-instruktorid.

Kõige selle läbiwiimiseks ja kehweste asunduste toetuseks on tarwis luua „Asunduste kapitaal”. Raha saaks kas Eesti maapäewalt, kui see tegewusse võib astuda, ehk kingituste, korjanduste ja testamentide läbi; tuleks paluda kõiki Eesti seltsisid kodumaal aastas üks pidu ja Lõikusepühal igas asunduses korjandus asunduste kapitaali heaks toime panna. Kapitaali hoidmine ja tarvitamine on Asunduste nõukogu käes.

Wõimata reisiraskustest ja perekonna ja tuttawate hoiatustest hoolimata, otsustasin juba kewadel asunduste tööle hakata, et talwel asunikudele antud lubamist täita. Kuid riigipööre Soomes ja hirmus raske seisukord, millesse Soomes olewad rahulikud eestlased langesid, andis mulle 2 kuuks kõige kibedamat tööd, nii et alles juuniku keskkel kodust minema sain. Kerge ei olnud seda reisi tõesti mitte ette võtta ja paar korda tuli nagu kahetsemine, et sõbralikku nõuandmist ei kuulnud ja kodu ei jäänud, paremaid aegu ootama.

Et minu poolt välja antud raamat „Eesti asundused ja asupaigad Wenemaal” Tartus oli walmis trükitud ja selle raamatu kaasawõtmine tingimata tähtis oli, otsustasin Tartu kaudu Wenemaale sõita. Uusimaa kuberneer andis ka heameelega omalt poolt Wenemaale sõiduks Tartu ja Pihkwa kaudu luba, kuid Saksa komandant Helsingis ei tunnistanud seda luba õigeaks ega kinnitanud seda omalt poolt, et takistamata oleksin wõinud piletit saada ja läbi sõita. Polnud midagi parata — sõitsin hea õnne peale reedel 14. juunil välja, et ehk pääsen ometi kergesti kitsastest wärawatest läbi. Tallinnasse pääsesin kergesti laewaga sisse. Asju ei waadatudki mul läbi. Ja luba Tartusse sõidu jaoks sain kohe järgmisel päewal, hommikul, 5 minuti jooksul — 15. juunil, ja seltsamal õhtul sõitsin ka Tartu poole. Lahke ja ilusa wastuwõtmise eest olen mitmele Tallinnas tänu wõlgu, iseäranis Puhkide perekonnale. Raskel reisil on niisugune wastuwõtmine mitmewõrra kallid ja kosutaw.

Tartus oli lugu tõsisem: öeldi, et alla 2—3 nädalat luba edasisõiduks wõimata on saada. Kuid professor O. Seesemanni wäikse soowituskirja läbi sain kohe luba Pihkwasse sõitmiseks ja kolme päewa pärast sõitsin lubaga ja raamatu-tega Pihkwasse. Siin wiidi meid, Wenemaale sõitjaid, ühte hoonesse ja ei lubatud kellegagi kokku saada. Et minu asjad sadamasse jäid, pidin soldati saatel weel hilja neile järele minema ja koguni asjata 50 rbl. 2 woorimehele asjade wedamise eest maksma, kuna neid wäga hästi oleks ka teisel päewal wõinud hobusega sadamast ära wiia. Magada tuli paljaste laudade peal — kuna wäga hästi oleks wõinud tuttawate poole magama minna. Mis jaoks niisugust waljust tarwis — see jäi mõistatuseks.

Katsusin küll luba saada raudteega Pihkwast edasi sõita — kuid seda ei antud, ehk küll igapäew üks rong käib. Pidime hobused palkama ja woorimees-tega Pihkwast Toroschino jaama sõitma. Siiski — pean ütleva, et kõik läks ruttu, ilusasti ja takistusteta. Sain wõrdlemisi kerge waewaga Toroschinosse, sealt 21. juunil Peeterburisse, kus 2 päewa wiibisin, ja 24. juunil õnnelikult

Wologdasse ja Pretshistoje asundusse (100 wersta Wologdast Moskwa poole sõita), Ljubini kreisis, Jaroslawi kub., kus ma 25. ja 26. juunil olin.

Pretshistoje ja Skalino.

Asunikud 20 a. eest Eestimaalt ja ka asundustest, Oudowast, tulnud. Ostetud maa, 40 tiinu läbisegi pere peale: sawikas mullamaa, metsa rohkesti.

Elatakse kruntide peal — üksteisest kaugel. Asunikud elawad 8—10 wersta Pretshistoje ja niisama palju ka Skalino jaamast kaugel. Kolme jagu, 30 peret, elab Ljubini pool, 20 wersta Pretshistoje.

Ka Danilowi kreisis on 40 peret rentnikka, enam jagu üksteisest kaugel. Seltskondlik korraldus puudub, kahjuks, mõlemates asundustes. Ei ole ühtegi seltsi ega kooli veel. Kuid põhjusemõttelikult on kooliasutamine ära otsustatud ja võib loota, et paari aasta pärast plaan ka teoks tehakse. Maha jäänud olekut ja wähe Wene mõju on ühe jao asunikkude juures tunda, mis ju täiesti arusaadaw on seal, kus eestlastel oma seltskondlist läbikäimist ei ole. Heasüdamlikku olekut, head tahtmist ja sooja osawõtmist kodumaa saatusest on siiski õige elawalt tunda. Telliti kohe 4 eksemplaari „Eesti Päewalehte”, lubati heameelega mõni naesterahwas lasteõpetajannaks päris-kooli asutamiseni wastu wõtta, ja noorsugu ootab igatsusega oma juhti ja kohta, kelle ümber nad ennast koguda wõiksid.

Rõõmustawaks nähtuseks on, et kooliõpetaja maidla Danilowis oma ümber on hakanud Eesti noortsugu koguma, neile laulusid ja näitemängusid õpetama. Kehwust ja leiwapuudust eestlastel ei ole. Selle eest ei anna wenelased aga neile hingerahu ja käiwad hommikust õhtuni leiba otsimas ja paljud waatawad kadeduse ja wihaga eestlase peale, nagu oleks see mõni kurjategija, et tal suure töö ja hoolsuse tõttu leiba on. Paar korda on koguni otsuseks tehtud eestlasi riisuma minna, kuid mõistlikumad wenelased on ometi nii palju suutnud hallide peale mõjuda, et plaan on teoks tegemata jäänud. Eestlaste kaitseks on seletatud, et need ei ole ühtegi walmis maad kellegi käest wõtnud, waid sinna asunud, kus keegi ei ole veel elanud ja et eestlaste käest paljud abi saawad wilja poolest ja kui eestlased ära läheksid, ei ole abi kellegi käest loota. See seletus on mitu korda mõjunud. Wenelasega võib ikka toime saada, kui aga temal tublid juhid on.

Kuräkino ja Korsilka.

27. juuni saatsin Wologdas mööda — hobuseid Kuräkinost ootes. Et need ikkagi ei tulnud, tellisin semstwo posthobused ja sõitsin 28. juunil wälja. Postipoiss wiis mind [...] wersta, jõeni, kus sild aga ära oli lagununud, ja jättis mind saatuse hooleks. Tal oleks 6 wersta tulnud enam sõita, kui ringi oleks läinud, aga mitte ühegi hinna eest ei teinud ta seda. Tuli kraam õlale wõtta ja jala minna — 12 wersta maad. See maa ei ole küll suur, kuid ligi poolteist puuda kraami õlal ja wõimata märg, porine ja metsawahel sopane tee, kus veel tihti tuli kraawidest ja ojadest üle minna, mis suur wihm õige suureks

teinud, — see ei olnud nalja asi. Tundsin enese 2 päewa selle pärast haige olevat. See oli kõige halvem tee, mis ülepea olen iialgi ära käinud.

Siin metsade keskel, kus iialgi ei olewat keegi weel asunud, on 2 Eesti asundust — Kuräkino ja Korsilka — Norbowa wallas (pustosch Kurjäkino i pustosch Korsilka), [...] wersta Wologda linnast ja 5—7 wersta üksteisest eemal. Kuräkinos elab 20 ja Korsilkas 12 perekonda, suurem jagu Wõrumaalt, osalt ka Eestimaalt tulnud. Kõikidel ostetud maa, 20, 30, 60 ja mõnel umbes 100 tiinu. Maa eest on maksetud 10 rubla tiinu eest, ilma metsata, ja 20 rubla, kui m[...] peal oli. Asumine ei ole küll kerge asi olnud, kuid eestlane wiib ennast läbi, kus wähegi olud lubawad. Ja et maa õige wiljakas on, maksud wäikesed, siis ei wõi ka kehwusest siingi juttu olla. Eestlastel ei ole millestki puudust — suureks kiusatuseks naabritele wenelastele, kes eestlastele hingerahu ei anna leiwa pärast. Mitu korda on siin eestlaste talud läbi otsitud, kord [...] salga poolt Niisugusel korral on külawalitsuse poolt 3—5 meest määratud ja nemad wõiwad „asjaarmastajaid” abiks wõtta [...] niisugustest „asjaarmastajatest”, poolnälginud [...]test, kes kadeduse ja wihaga waatawad [...] poole, kellel midagi on, ei ole Wene külades puudust.

A. Nigol.

Toimetuse poolt. A. Nigolil oli kawatusus terve rida kirjutusi Eesti asunduste üle „Eesti Päewalehele” saata. Kuid suwel 1918. a. leidis ta Permis wägiwaldse surma oma suguwendade, Eesti enamlaste, käe läbi.